Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia pars II - Cod. Ettenheim-Münster 262

[S.l.], [18. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-129047

Visual Library

E. M.
26

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Erill 7/262
~~0.6~~

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK

gefördert
durch

Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
gefördert
durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Caput 2dum.

De Spiritu increato.

Sensus intimus nobis certam reddit animæ humanæ existentiam; id quod didicimus in logica ejus naturam fusius exposuimus in Psychologia. hic solo rationis lumine contemplamur spiritum a quo velut a fonte, quidquid est, promanat, illius existentiam rationibus ex cognitionum nostrarum fontibus demonstravimus; ejus naturam quantum mentis humanæ acies permittit investigabimus; et innumeris quibus eminet perfectionibus, paucas et quidem carptim delibabimus.

Articulus 1mus
De Existentia Dei

Quamvis supremi numinis majestas et toto universo et ex omni quacumque re quæ illius ambitu continetur, elucet; ea tamen hominum monstra parturiit natura, quæ illud in dubium revocare non erubescunt, athei vocantur, qui distinguuntur in negativos et positivos. primi sunt, quos natura certe noverca tam imbecilles formavit, ut præter speciem humanam nihil hominis præseferrent

adeo hebetes, ut Dei suspicio crassam illarum mentem nequidem subeat, quales forsitam sunt feri quidam insularum remotissimarum incolæ.

athei positivi sunt qui negant dari Deum, hos dividimus in practicos et speculativos.

Practici sunt <u>imo</u> qui moribus Deum negant leges quascunque naturales et divinas spernunt et audacter infringunt; <u>2do.</u> quos corruptela morum eo pravitatis et insaniæ abducit, ut quamvis aliter sentiant, ore tamen et scripto profiteantur se, nullū agnoscere Numen,

Athei demum speculativi aut sistematici vocantur illi qui argumentis preponderantibus molliuntur evincere <u>nullum dari</u> Numen, multiplici argumento hanc atheorum turmā debellabimus, & ostendendo primo quantum insaniant dum conantur mentibus hominum opinionem Dei eripere <u>2do.</u> quam firmis rationibus haec ipsa opinio inconcussa toti naturæ recumbit.

<u>§ 1mus</u>

Prima quam movemus quaestionem, hæc est: Num homini prosit existere Numen; Num atheismus si etiam verus

foret generi humano Comoda proferat, num potius illius pestis et exitium sit, hanc quaestionem secum perpendens famosissimus Philosophorum hujus Seculi patriarcha ~~Ex~~ non potuit non veritate compulsus exclamare: ~~Fingendum~~

Fingendum Numen, si non existeret, esset.

Cum illo sit &c

Assertio.

Atheismus est humani generis Pestis.

P. praesens hominum felicitas est, ut Principes et subditi et quilibet privatus tranquille vivant, atqui hanc felicitatem atheismus principibus, subditis, privatis quibuscunque eripit, ergo &c.

Pr. p. Principes tranquille vivere nequeunt, nisi auctoritate polleant, et subditi ipsis obedire teneantur, atqui juxta atheismi principia pricipes nec autoritate pollent, nec subditi ipsis obedire tenentur, ergo

Pm. atheismi principia sunt cuique licet facere quodcunque, et in quoscunque libuerit, rebellionem esse sacerrimum hominis jus et officium ..... siquis magistratui resistere possit jure resistere potest, atqui juxta

4

hoc principia principes nec autoritate pollent nec subditi ipsis obedire tenentur ut patet.

Pr 2 P. Subditi tranquille vivere nequeunt nisi principes sint eorum patres, recto-res et tutores, nisi subditi se mutua in pactis fide et justitia, in conver-satione modestia et charitate foveant atqui juxta atheismi principia principes sunt subditorum tyranni, omnes inter subditos virtus exulat.

Pm. hoc sunt genuina atheismi principia libido dominandi et cupiditas unica est hominum regula, jus omne situm est in ~~ope~~ potentia, obligatio in imbe-cillitate — virtus omnis vana est res, nec praecellit fides perfidiae, nec clementia crudelitati, nec modestia impudentiae ergo juxta hoc principia principes erunt subditorum tyranni, et virtus omnis inter subditos exulabit.

Pr 3 P. ut privatus quisque tranquille vivat in bonorum possessione sit securus, in miseriis non desperet; atqui juxta atheismi principia in bonorum possessione anxius horet, ne a manu fortiori vincatur et spolietur, et in miseriis quid opis, quid consilii, quid

levaminis ab atomis, a Casu, a nihilo expectet, ergo nonnisi desperationi locus esse potest, ergo atheismus praesentem felicitatem eripit, ergo est generis humani pestis.

Objic. 1mo. Principum auctoritas et sola hominum Conventione stare potest inconcussa, ergo &c

N A. hoc Conventio si bona fidei et voluntati legibus imutabilibus firmato non sit innixa, infirma est et nulla, sed nullam in atheistis bonam esse fidem illorum voluntatem omni Cupiditatum vento agitari, nullaque lege ligari testatur experientia

inst 1mo. Sensus honesti et inhonesti justi et injusti atheis est insitus, ergo et bona fides.

Esto A. N C. fatemur hominibus qui rationis ductum sequuntur honestum et inhonestum insitum posse dici, verum in atheo miserae mentis tumultus et nequitia inseparata hujus opinionis comes ita rationem pervertunt, ut omnis honesti et inhonesti sensus evanescat, virtus et vitium non confundantur tantum, sed fides Conventi suas et quod flagitiosum est reipsa ab illo ut actio laudabilis, quod virtuti vero

6.

speciem refert superstitionis et fanatismi nomine vocatur.

inst 2do sensum honesti et inhonesti in atheis excolunt laudis amor et legum civilium metus. ergo E.

N A laudis amor in atheis eque perversus est ac illorum mens ipsa, vitium illis solum arridet, unde laudis amor in atheo amor nequitiæ esse debet nec aliud spirat, quam effrenes animi motus actu complere; leges civiles atheorum plerumque tyrannicæ crudeles semper iniquæ sunt; omni sanctione carent et ab ipsis infringuntur eadem levitate, qua pueriliter conduntur.

inst 3tio inter atheistas tam antiquos tam recentiores dantur viri honesti ergo E.

Esto A N C. siqui ex atheis fuere honesti aliter agebant ac sentiebant, nec candidam sed fucatam pro se ferebant honestatem neque hanc principiis suis sed educationi sed bonæ indoli, sed studio philosophico, sed ostendationi debebant; quis prudens etiam atheos dixerit honestos? melius illos definit Cicero; homines maledicentissimos et contumeliosissimos; optime illos horatius appellat: Epicuri de grege porcos.

inst. 4to. Saltem Civium intemperantia reipublicae reditus auget et industriam acuit atqui atheismus fovet hanc intemperantiam, ergo est reipublicae utilis. 7.

N[egatur] A[ssumptio] intemperantia animos corrumpit vires enervat, cives reddit desidiosos et molles et illos reddit reipublicae opprobria. 2do. Non id omne, quod industriam acuit et cives ad laborem convocat, reipublicae utilitati consulit, alias incendiario nihil foret utilius; non igitur imoderatus vestium luxus aut insana mercium consumptio; sed civium numerus robur et virtus rempublicam stabiliunt augent et ornant; luxus quem hic atheismus laudatur incehere, exitialis est reipublicae; enimvero luxus iste efficit, ut dum in civitatibus homines molliculi croceis nutriantur, et sibi exquisitis atque condimentis e regionibus remotissimis petitis genio indulgent; plura pauperum ruris colonorum fame et siti torquentur; dum trossuli vestimentis auro intertextis per civitatis plateas superbiunt, innumeri pauperes careant pannis quibus operiant corpus; dum pulvere cyprio conspersos et nive candidiore capillos in coetibus agitant centena pauperum millia careant farina unde panem sibi comparent. hoc commodo atheorum luxus societatem beat.

8.

Objicies 2do. Dei Cognitio comodi vacua, incomodi plena est, ergo praestat atheismus.

RA. Si quod comodum Dei Cognitio pareret esset virtutis exercitium, et merces aeterna inde speranda, atqui utrumque falsum est. Pm. qui Deum fatentur vitiis aeque immersi sunt ac athei 2do utrumque quis in Electorum numero sit, plus desperationis quam spei affert, ergo praestat atheismus.

NA. fieri nequit ut illi qui Deum ubique praesentem, Cogitationum et operum suorum Testem ac judicem supremum agnoscunt; tamsint flagitiosi quam athei, omni Cupiditatum freno soluti, si qui tamen Deum fatentes sam sunt leves et depravati, ut Cupiditatum aestu se sinant abripi, agunt Contra sua principia quae nonnisi ad virtutem et sanctitatem incitare possunt; athei autem flagitiosissimi principiis suis se reddunt conformes. 2do.

Licet Nemo sciat se esse in numero Electorum quisque tamen certus est nonnisi impios in malitia perseverantes, ex hoc numero esse excludendos; pios autem et virtutis studio addictos, certos esse remunerandos.

Ergo non est ratio cur quis desperet.

Quis autem horror non semper evadit atheum?
Nescit enim momentum quo ~~=~~ dirae et inexorabilis fati necessitas ipsum comprimit aut dissolvit

2do Quid non debet esse athei desperatio si Deus quem reclamantibus Coelo et terra mordente conscientia, tam pertracte negat, revera existat. mentiuntur enim qui dicunt se non sentire Deum ait Seneca; Nam etsi affirment interdiu noctu tamen et soli dubitant

imo. si Deus existit necessario summe bonus est ergo atheus nihil habet timendum.

Da. summe bonus est simul et justissimus est C. Deus N.

Quam bonus est Deus tam justus; bonitas ejus virtutem amat et remunerat, justitia vitium abominatur et punit. Cum igitur nihil atheismo nihil sit malitiosius et vitiosius, atheus horrore debet et tremore concuti.

imo 2do. Atheus cum deliciis et voluptatibus nunc fruatur praesentem et certa felicitatem felicitati futuro et incerto anteponit, ergo agit prudentius.

N. supp. illecebræ sensuum et voluptates si inhonestæ sint hominem non satiant sed fatigant, non ipsi pudorem sed dolorem afferunt, animum ut totidem furiæ exagitant et dilacerant; fatentibus Lucretio et Epicuro non vivitur beate nisi honeste vivatur.
2do. Voluptates licitæ non solis atheis sed etiam iis qui deum colunt sese offerunt, nec tamen omnibus pro nutu adsunt; ergo nec felicitas vocari, nec aliquod discrimen inter atheos et Dei cultores statuere possunt.
3tio D.A. si sic agendo gravius incurrat periculum. Esto seu N. A. et C.
Qui sensuum illecebris et voluptatibus inhonestis fruitur, æternæ felicitatis jacturæ et suppliciorum nunquam terminandorum periculum subit, atqui prudentia dictat ut minus bonum ad majus assequendum, aut ad malum maximum avertendum omittatur ergo in objecta hipotesi atheus desipit.
inst. 3tio Quod animos timore percellit comoda non est atqui cognitio Dei animos timore percellit ergo comoda non est.

imo

N.M. Timor qui mala avertit et bona procurat salubris realiter est et comodus, ad Dm. Ti Cognitio Dei animos percellit timore filili e. truculentor. [timore] 12.

C Timor Dei animos erigit in Deum Patrem optimum Vigilt, qui pios bonis accumulabit impiis si velint resipiscere propitius erit. Ergo timor quem Cognitio Dei parit, est bonus et comodus, solis impiis resipiscere nolentibus est truculentus quia vindicem scelerum et ultorem severissimum ubiq presentat.

§ 2dus.

Altera quam hic movemus questio preliminaris hoc est: utrum atheismus nimi prestet polytheismo; est autem polytheismus antiquissimus ille error quo veteres plures credidere et coluere Deos; huic questioni ansam prebuit baylius vir ingenio doctrina eruditione acumine facundia oque potens ac in discutionibus et disputationibus mordax et periculosus virum hunc comendant indefessum quo totam vitam trivit, studium linguarum et historiarum adeo minutissimarum cognitio; imoderata libido quaecunque facta etiam obscena in lucem edendi veritates religionis sanctissimas sub specie dubii proponendi

opiniones quascunque paradoxas proponendi illo merito inter viros relegat a quorum consortio et lectione caute Tironibus est abstinendum.

Hic vir opiniones varias oblivione sepultas velut ab inferis revocavit, alias proprio marte ipse instruxit. ut atheismo apud omnes diris devoto subsidias ferret illum polytheismo comparat, omnes rationes colligit, quibus evincere conatur atheismum minus nocivum esse polytheismo; contra hunc sit assertio altera

Atheismus polytheismo est deterior.

P. Atheismus in Deum injuriosior est, in hominibus malitiosior et societati infensior, quam polytheismus

Pp. Atheismus Deum penitus e medio tollit, polytheismus illum dedecorat, ergo quanto majorem infert homicida injuriam pro calumniatore, tanto majorem atheismus Deo injuriam infert pro polytheismo. ergo.

P. 2. Atheus Deum reclamantibus Conscientia naturae et ipsa evidentia negat; ergo ex mera malitia; Contra polytheus Deum fatetur ex ignorantia quidem non talem, qualem fateri deberet. ergo E.

P. 3. Atheismus tollendo Deum scelerum vindicem, virtutis remuneratorem, supplicia et praemia post hanc vitam futura tollit incitamenta morum, sine quibus societas vivere nequit, hoc non tollit polytheus; ergo atheismus societati infensior est ac polytheismus.

Obj. 1mo Cum baylio polytheismus aeque Deum negat ac atheismus; ergo atheismus non est deterior.

N. A. Atheismus aperte et studio Deum negat Polytheus tantum abest ut Deum negat, ut potius Diis pluribus famulatum praestet. implicite quidem et indirecte posset dici Polytheus Deum negare; quia Deos admittendo plures naturam Dei quae unica est destruit.

Obj. 2do Polytheus diabolum adorat, atqui hac adoratio Deo injuriosior est quam Dei negatio.

D. M. Quia illum credit divinitatis participem C. quia credit ipse hostem divinitatis N. C.

Ad distincta minore N. C.

Polytheus inepte divinitatem sicut humanitatem pluribus convenire putat, inter quos numerat quoq diabolum, sive diabolum tamquam divinitatis participem sibi credit esse adorandum; ergo haec adoratio absurda quidem ex mente athei Deo non potest esse tam injuriosa quam ejus negatio.

Opp. 3tio. famulus herum domi esse negans minus nequam est ac alter, qui herum turpiam molliri asserit, atqui 1mus atheum 2dus polytheum exhibet ergo C.

N. m. Atheus famulus nequam est ac superbus qui non tantum asserit herum non esse domi sed qui nullum praeter se domûs Dominum esse protervè asserit; Polytheus vero qui plures sibi esse Dominos contendit, facta quae de illis credit et narrat Diis licita nec turpia esse judicat.

Opp. 4to. Miles acie inoruente vexilla deserens excusandus est magis ac alter se hostium armis jungens, atqui 1mus atheum 2dus Polytheum exhibet, ergo C.

N. sup. m. Atheus nec regem nec vexilla novit, nullum enim Dominum admittit, ergo militem qui regem et vexillum novit aufugit, atheus agere nequit. Polytheus idola et daemones colens hos Deo adversarios non putat, quia ipsos credit divinitatis participes, ergo militem se hostium armis jungentem

Polytheus agere nequit.

Opp 6to. Atheus regem in exilium rejicit. Polytheus ejus loco mancipium colit, ergo.

NA. Atheus non exilio tantum sed capite et vita regem plectit; Polytheus contra reges sibi plures et solio et vita dignos honorat, regiam vero dignitatem mancipiis deferens non ex mera malitia sed ex ignorantia culpabili ita agit.

Opp 6to. Nominis extinctio minorem infert injuriam, ac nominis infamia, atqui per atheum nomen Dei extinguitur, per polytheus infamatur.

N 2dã Pm. Polytheus nomen Dei idolis aut rebus creatis tribuendo haud divinitatis infamiam, sed rerum illarum honorem intendit, finis enim polythei non est sacti-tatem aliasq perfectiones Deo eripere, sed illis communicare, Atheus contra quaecunque ad Deum spectant, negat.

Opp 7mo. Polytheus Deos colit vitiosos, ergo vitiis [illegible] patrocinatur magis, quam atheus.

NA. 1. Polytheismi natura est plures colere Deos non vero Deos vitiosos; 2do NC. Polytheismus semper sceleris vindicem, virtutis remuneratorem admittit, ergo licet plura Deus certe non hominibus licita censet.

16.

Articulus 2dus.

Ab antiquissimis jam temporibus sanior Philosophorum pars sola ratione duce Deum admisit; sed undiquaque collegere rationes quibus supremi numinis existentiam argumentis stabilirent firmissimis eandemque ceteros docerent; nitra vis argumenti est quod Cicero libro 1mo de Natura Deorum elegantissime exponit. quamvis hec veritas mentibus et oculis plebis etiam imperite affulget nostra tamen ~~[illegible]~~ etas protulit nasutulos quosdam philosophorum pygmaeos qui non erubuere publice defendere veterum atque recentiorum argumenta quibus existentiam Dei probare conabantur nullius omnino esse roboris; primus prodigiose temeritatis vir perdite ante triginta circiter annos publice propugnavit argumenta quaecunque hactenus allata Deum non probare; ast imperatricis jussu civitate exactus est, ut olim Atheus Diagoras; ante septem annos ~~junctum~~ eundem hunc errorem insanum nondum emunctae naris homo publicus tamen theologiae Professor heidelbergae renuntiatus, et non multo post ordinis sui et religionis desertor infamis discipulos suos docuit

et in lucem edit. nec satis mirari possumus virum tota germania Celebratissimum meteq[ue] praeditum profundissima, fortiora divinitatis argumenta repudiare.

Nos veterum recentiorumq[ue] vestigia sequentes Contendimus Dei existentiam invicte demonstrare argumentibus, tum moralibus, tum physicis, tum metaphysicis.

§ 1mus

~~Probatur~~ De argumento morali

Argumentum morale vocatur, quod fundatur in Certis hominum moribus, propensionibus, instinctibus, persuasionibus quod non ex Doctrina et arte non ex subtili ratiocinio sed ex natura profluit, argumentum istud vim et robur ~~ob~~tinet maximum ex et Cantii judicio unicu[m] est quod Deum ~~evincat~~.

[illegible] Assertio.

Universalis hominum Consensus ~~[illegible]~~ Dei existentiam evincit.

P. Deum esse, omnes omnium aetatum ~~[illegible]~~ populi Consentiunt; atqui hec Consensio fallere nequit; majorem historici fide dignissimi incredibilitatem asseverant; gens nulla est inquit Cicero, neque tam imanis, neque tam fera que etiamsi ignoret qualem Deum habere deceat, habendum tamen non sciat; peregrinantibus, ait plutarchus, nullas Continet occurrere urbes, sine moenibus, sine studiis

literarum, sine legibus, nusquam stat urbs aut oppidum quibus nullus sit Deus ....

Qui olim viguit omnium populorum Consensus, nullo temporum lapsu vivere desiit, nec desinere potuit, imo in populis maximè incultis, ut Brasiliensibus et Canadicensibus, juxta viatores minime suspectos etiamnunc viget.

Cm. C. Arg. hic in re summi momenti Consensus est naturae vox, ergo fallere nequit.

P.A. Primo juxta Ciceronis effatum in omni re Consensio omnium gentium lex naturae putanda est ... opinionum commenta delet dies, naturae judicia confirmat.

2do. hic Consensus ex nullis errorum fontibus scaturire potest, ergo fallere nequit.

P.A. fontes errorum sunt vel interni ut imaginatio, sensus, Cupiditas; vel externi ut educatio, et institutio politica, atqui ex nullis horum potest ille Consensus oriri Primo omnem imaginandi vim transcendit Numen immensum et simplex, Cuncta ex nihilo Creans, solo voluntatis nutu sustentans et regens, liberum et immutabile

benignissimum simul ac justissimum, imo
Cum ipsius hoc Numen supremum imagi-
nando assequi nequit, protervè negat.
2do. Sensus quoscunque fugit Cuncta videns
et in occulto terrens Numen Cupiditatibus
adversatur; superbiae ambitioni voluptatibus
frenum injicit, omnis inhonesti et in-
justi vindex et ultor Deus, ergo ex nullis
internis errorum fontibus unanimis
populorum de Deo Consensus scaturire potest.

Denique educatio variis mentibus varia
est et variè mutabilis; Contrà Deum
esse semper idem Constans et uniformis
Clamat omnium gentium Consensus; in-
stitutionis politicae cujuscunque, praesertim
si magni fuerit momenti, origo, author
tempus, epochas, progressus, et adjuncta
fastis Celebrantur; ast de institutione
politica, quae omnium animis opinionem
de Deo ingenerasset, ne vestigium quidem
detectum est unquam; ergo unanimis popu-
lorum de Deo existente Consensus nec
educationis, nec institutionis politicae
foetus est; ergo nec ab internis errorum
fontibus potest promanare, ergo est in
natura fundatus, ergo fallere nequit, ergo
universalis hominum. S S.

Solvuntur objectiones.

20 Ex viatorum testimoniis, constat dari gentes atheas; ergo consensus de existentia Dei non est universalis.

~~non est universalis~~.

N Supp A. hos viatores esse fide dignos; tum quia mores gentium, quas atheismi accusant non sat inspexerunt; tum quia defectu linguae nec gentes debite examinare nec gentes illis debite respondere suumque de Deo sensum vocibus distinctis indicare potuerunt; tum quia ex eo quod has gentes in sylvis vagantes templis carere viderint, male easdem Dei notitia carere arguebant; tum quia his viatoribus contradicunt alii fide digniores sinceritate ac experientia gravissimi, qui ea mente et fine hos populos adiere, ut eorum de Deo sensum cognoscerent et perficerent; ipsi in gentibus atheismi suspectis, ut Brasiliensibus, Siniis et Kanadiensibus aliquam scelerum vindicis et virtutum remuneratoris notionem vigere deprehenderent. Deinde gentes de quibus objectio loquitur numero vix ~~unquam~~ urbe adaequant non igitur gentes sed feri quidam homines in sylvis errantes nominari merentur.

2do. D C. Ergo consensus ille non est phisice universalis esto, non moraliter universalis N.

Consensus universalis phisice est omnium hominum, moraliter universalis est longe

maximæ hominum partis; vidimus in logica Consensum moraliter universalem maximā parere Certitudinem; maximam autem partem hominum in existentiam Dei Consentire probatio nostra evincit et adversarii fateri tenentur.

inst. 1mo. Dantur homines Dei notionis incapaces, ergo dei Consensus non est universal.

NA. Quicunque homo ratione utitur non potest non id videre quod rationi mente reflectentem primum subire debeat; atqui talis idea est idea Dei, qui est omnium quæ sensus feriunt Causa, ergo nullus homo rationis Compos, notionis Dei est incapax, populorum omnium stupidissimi habiti sunt Ichtiophagi, hylogoni, Troglodytæ, et garamantes Nec omnis tamen Dei notionis expertes fuerant, siquidem aut mortem, aut Trogidem, aut ventos Deum esse judicarunt, ejusmodi populi tam stupidi necessitatem divinitatis sentirent potius, quam intelligerent.

Licet autem ejusmodi parvuli gentes nihil de Deo sentirent, inepte admodum Concluderetur homines generatim Deum non Cognoscere; pauca enim monstra quæ a lege generali deflectunt Consensum universalem non impediunt.

inst. 2do. Non Constat quid populi incogniti de Deo sentiant, ergo nō Constat Consensum esse universalem

NA. Videmus Corpora nota gravitare et optime Concludimus incognita pariter gravia esse; videmus homines notos duobus incedere pedibus, ~~non vero~~ inde Concludimus optime, homines incognitos non more quatrupedum repere; videmus ~~homines~~ parentes notos generatim amare filios jure merito Concludimus parentes incognitos quoque suos amare. Et cur non Concluderemus, pariter populos incognitos siquae sint, Dei opinionem habere, et Confitemus gentes quascunque notas in illius existentiam Consentire.

Inst. 3tia Plebs rudis non vero philosophi Credunt esse Deum, ergo Consensus ille est universalis.

NA. philosophis injuriosam.

Quo quis sapientiae studiosior est, quo profundius in naturae arcana penetrat eo firmius Dei nomen literis indelebilibus inscriptum leget; ~~aut forma~~ audiamus Newtonum ingenue fatentem quomodo vir philosophiae et praesertim astronomiae amans possit de divinitate dubium Concipere. Voltarius quandoq veniens in Colloquium Cum ~~viro~~ illustre Clarkio viro Celeberrimo advertit Clarkiu vultum imutari et humillimae venerationis sensum prodere, quotiescunque numinis supremi mentio fiebat. qua re philosophus gallus admodum attonitus illius symptomatis

Causam requirebat, respondit Clarkius, se ipsam hanc consuetudinem a teneris contraxisse atque ab immortali Newtono didicisse, cujus verba et vultus religionem piosque in Deum sensus semper spirabant.
En veri philosophi de divinitate sensum.

Objiciendo. Communis hominum consensus jam saepe fefellit, ergo non probat Dei existentiam.

D A. In re levis momenti et non ex natura C. haustus in re gravi et natura haustus N.

Consensus in re levi ad humani generis felicitatem nihil faciente et sensibus aut imaginatione ortus utique jam saepe fefellit, atque sequentes olim fefellere opiniones: natura a vacuo horret; objectis insunt qualitates sensibiles, antipodes dari nequeunt C. Sed haec opinionum commenta delevit dies, et ratio jam expunxit. At communis hominum consensus in re gravi, ex qua omnis salus dependet, et nullis praejudiciis sed sola natura ortus fallere nequit; talis est unanimis de Deo consensus, quem omnes aetates tamquam verum naturae judicium confirmant et roborant.

Inst imo. ~~Item~~ Consensus in polytheismumque universalis erat, et ex natura ortus, atque fefellit, ergo C. I. S. P.

N M quoad utraq part. hic consensus ~~ne~~ universalis erat.

nec ratione temporis nec ratione personæ nec ratione locorum, non ratione temporum ante confusionem babylonicam planè ignotus erat polytheismus, de ejus ortus propagatione, ac reversione constat; non ratione personarum inter paganos enim grecos et romanos plures erant, qui summum Deum adorabant, et Deos gentilitios ridebant, ita tullius ingenuè fatetur se domi risisse quos in capitolio adorasset Deos. non ratione locorum tota enim judæa, tota terra hus abhorruit polytheismum.

2do hic consensus naturæ et rationi adversatur; plures enim Dii seu domini supremi infiniti et independentes repugnant supremum rerum arbitrum omnis natura clamat, sed dum polytheus hunc corporeum aspicit aut in plures Deos et quidem vitiosos dividit, non ex natura, sed ex sensibus imaginatione, et cupiditatibus loquitur.

Objicies 2do. Deum aut Principes ad coercendos populos, aut populi ad restinguendam principum tyrannidem excogitarunt ergo &

N.A. calumniæ et temeritatis plenissimum.

Quisnam fuit ille princeps politicus ? quando qua arte cunctis terrarum incolis persuasit, esse Deum? an populus jugi impatiens, et libertatis amans fabulæ sibi tam acerbæ atheo tam terribili sponte adhæsit ? novimus quidem Principes politicos ut populum sibi subjicerent

finxisse se habere cum diis quos populus habebat summa veneratione, commercium frequentare multu autem principem populo persuasisse dare Deum.

2do. Qua ratione populus omnis in hanc fraudem omnibus votis, in quam populus procliviis est, contrariam convenisset? Solorne latuit principes? Cur fraus ab atheis detecta non excutitur à Monarchis et ridetur? Ergo fabulam narrant prudentiam Deum opinionē Dei aut in populos aut in principes refundunt.

inst. mo. persuasio Dei a praejudiciis infantiæ ab educationene repeti potest, ergo &c.

NA. Repugnat ut omnes omnium ætatum homines ac sapientes praejudicio tam gravi laboraverint et etiamnum laborent, cum tamen alia infantiæ ac educationis praejudicia exciderint.

inst. 2do. Primi homines Deum effingere potuerunt et educationis via inferre ~~nepotum~~ in nepotum animos

NA. Quod gratis omnino asseritur; si ac ejusmodi argumentatio valeret eodem jure inferre liceret, primi homines propositiones contradictorias non posse simul esse veras aut falsas fingere potuerunt. Cum enim huic fictioni sensus, imaginatio, cupiditas repugnent, non capitur quo pacto excogitari invalescere et in omnium animos per omnes ætates dominari potuerit, an educationis via? sed hoc variis in gentibus varia est —

inconstans et semper immutabilis.

Objectio cum Rainaldo. ignorantia bonorum malorumque effectuum primodum homini divinitatis suspicionem movit, ergo Consensus in Deum ortum duxit ex pessimo errorum fonte scilicet ignorantia.

N.A. gratis assertum et impiae imaginationis fetum.

Celeberrimam hanc Epocham debuisset Rainaldus referre et citare auctoritatem à qua hoc factum didicit neutrum praestitit. fatemur quidem totam naturam Cunctaque ejus phaenomena homini etiam indoctissimo movere sensum et suspicionem auctoris sui Arabicalibus enim literis nomen ejus omnibus universi Elementis inscriptum legitur; ergo non ignorantia sed nexus evidens Deum inter et mundum id est Natura ipsa fons unde Dei opinio scaturit.

Obj. Cum Lucretio. Primos in orbe Deos fecit timor ardua Coelo fulmina dum caderent, ergo Consensus in Deum oritur ex timore.

N.A. Nisi natura et ratio sensum Dei et notionem exprimerent numquam tonitru entis supremi notionem suscitasset quantumvis meticulosa supponatur hominum Natura non magis tonitru quam Eclipsis aut alius effectus Dei suspicionem movisset, si tonitru notionem Dei excitasset;

ergo detecta causa tonitru cessaret Dei metus juxta proverbium: Cessante causa cessat effectus; atqui falsum Conseq.

Obj. ultimo. judicium de Deo nunquam erat uniforme, ergo nullam habet vim.

D. A. Circa Dei naturam Esto, Circa existentiam N. Existere Ens supremum a quo omnia pendent uniformis est omnium aetatum ac populorum voce, idemq. semper naturae judicium, ast quali sit hoc Ens quod natura ejus intima, quam infinita, nulla mens creata comprehendere nec fando explanare potest. Cum tamen omnes nomine Dei Ens supremum intellexere, implicite saltem naturam ejus infinite perfectam agnoscebant.

Inst. mo. Deus sub sensus non cadit, ergo nequidem de ejus existentia testari possunt.

D. A. per se C. per effectus N.

Deus in se est spiritus simplex, ergo sensibus illum nemo attingit ast prout est virtutis remunerator et sceleris vindex hunc conscientia et communis naturae sensus experitur, prout est cunctorum creator et rector a quo omnia dependent, illum mundus universus enuntiat et evidentia assentit.

§. 2dus
De Argumento phisico.

Argumentum phisicum vocatur, quod ex-
hauritur ex rerum Creatarum existentia
jam vidimus existere mentem humanam
Corpora quoque existere et sensuum rela-
tione habemus. inter philosophos extitere
quidam qui Spirituum solorum existentiam
admittebant, hi Cum duce suo Barkeleio
Deum quidem existunt mentes humanas
esse totidem portiones, et Cum his nobis
modo lis nulla dirimenda est. alii quos
materialistas vocant preter Corpora
nihil admittunt, quantum insaniant
evidenter ostendunt argumenta quibus
invicte ostendimus existere mentem
humanam, eamque esse Spiritum a materia
plane differentem. hic illos proprius de-
bellabimus armis et ex Corporum qua
contendunt existere sola existentia ostende-
mus existere Spiritum Corporum totius-
universi authorem et architectum sa-
pientissimum. Dum duplici illos argumen-
to aggredimur, primum ducimus ex sim-
plici Corporum eorumque motus quem
adversarii admittunt existentia. aliud
ex mirabili qua sensus afficit harmonia menti.

Assertio 1ma.

Existentiam mundi phisici arguit Deum potentissimum penitusq evincit.

P. Mundus phisicus vel à se existit, vel à Deo productus est, atqui a se existere nequit, ergo E

Major certa est quippe disjunctiva inter cujus membra, admissa mundi existentia nihil mediat, non casus hic enim est nomen inane chymericum et nihilum

Pm. Mundus phisicus juxta Epicureos caterosq atheos eorum asseclas, sunt corpora et atomis conflata, atqui hac et atomis esse nequeunt

Pm. Res ita se habet, si atomi nec a se existere nec modum corpora conflandi a se habere possint, atqui E

Pm. Primo si atomi a se existerent essentia earum metaphisica esset existentia vel existendi necessitas, atqui falsum cons.

Pm. Atomus concipi potest quin existat atqui nihil sine sua essentia metaphisica concipi potest.

PM. Atomus est substantia iners et extensa

atqui hoc concipi potest, quin existat.
Nonne possunt atomi numero plures quam quae actu existunt, aut alio concipi; nec enim licet concludere concipio hanc atomum ergo existit igitur omnes atomi quin existant concipi possunt ergo existentia multo magis necessitas existendi non est earum essentia metaphisica. quod vero atomus sit substantiola iners et extensa patet ex eo quia omne corpus ex illis conflatum iners est et extensum; atqui ex non inerti et inextenso nihil iners et extensum conflari potest neque hic nobis opponat ineptus quidam simplicitatis atomorum propugnator ex non bibliotheca fieri bibliothecam ex ~~et non~~ non extenso aut inerte conflari possent extensa, risum movet hoc inertia, cum non bibliotheca nihil sit, illos ex nihilo conflari bibliothecam.

2do. si atomi modum corpora conflandi a se possunt habere, varias sibi combinationes variosque motus largiri deberent atqui neutrum possunt.

Pm. Atomi sunt substantiolae inertes ergo nullam combinationem nullum motum sibi largiri possent. an combinationes determinatas, certosque motus ex natura sua

aut necessitate intrinseca haberent;
si ita, ergo combinationes determinatae
et motus cuti atomis sunt essentiales;
ergo atomus v.g. B. nonnisi rotunda
et sursum agitata, atomus C. nonnisi quadrata
et deorsum agitata, atomus D nonnisi
hamata et oblique agitata concipi possent:
atqui hoc rationi et experientiae contradicunt.
1mo. atomus B.ta concipi potest triangularis
et quieta quam rotunda et sursum agitata;
atomus C. tam concipi potest convexa et quieta
quam quadrata et deorsum agitata.
2do. si combinationes determinatae aut motus atomis
forent [struck] essentiales, ergo atomi semper
moveri deberent, ergo quanta velocitate
in se invicem impingerent, tanta velocitate
a se invicem recederent, ergo nullum
corpus conficere possent. et hic aperte
repugnat, illas habere modum corpora
conflandi a se, ergo hic mundus phisicus
quem athei ex atomis conflant a se non
potest existere, ergo mundus phisicus arguit
creatorem potentissimum.

Assertio 2da.

Harmonia et venustas mundi architectum
sapientissimum penitus evincit.

C. Mundus phisicus est sapientiae et venustatis opus ergo architectum sapientissimum arguit.

C. A. Partes hujus mundi mire inter se conspirantes, et pulcherrima varietate gloriantur; oculos attolle, quantus Coelorum ornatus, quot sidera his sine vinculo appensa certis vagabunda legibus, alternis temporum periodis utriusque orbis plagas collustrantia, ut homines nunc ad quietem, nunc ad laborem invitent? nonne Sol astrorum Princeps quot annis ab aequatore ad tropicos ab his ad aequatorem remigrans ideo quatuor anni tempestates dividit, ut vario ad nos accessu, miram in terra varietatem producat? tam rapido cursu a tot millibus annorum suum iter quotidie absolvit ut ne latum quidem unquam a sua semita discedat; terram comitatur satelles Luna, ut radios solis repercutiens, ejusdem absentis vices agat.

Oculos circumfer: quam amica elementorum aeris, terrae, ignis, aquae, inter se pugnantium, eundem in finem concordia! aer plantas renovat, arbores erigit, fruges promovet, nubes suspendit, formandis edendisque vocibus inservit, aere respiramus

aëre valemus, aëre vivimus?

Quot usibus et quam variis aque utilibus ac jucundis aqua nos recreet, palam omnibus apertum est;

Ignis omnia renovat, fovet ac vivificat. sine Calore nihil fecundum, nihil nisi languidum torpens, frigidum, et inutile,

Terra hybernis fecundata nivibus irrigata pluviis ventis purgata semen sibi mandatum fovet paulatim, explicat, mox vere novo benignis recreata solibus, progignit aspectibus.

Quam hilaris et venusta rerum facies, quot annis renascens, expectatorum risus, hortorum gratia, fragrantes arborum flores, pullulantes agrorum divitiæ, suavissima gentis alligere modulamina; oculos circumfer! quot animantium species, figuræ, et elegantiæ, illos fixe devorsum! quot fortium saturigines, mare quam immensum, æstibus reciprocis quam mirabile et stupendum! quot in terræ visceribus metallorum thesauri lapidumque prodigia!

In te ipsum descende quam ineffabile miraculorum naturæ Compendium, Corpus humanum! quanta in ipso membrorum ad varias fines dispositio! quam bene ordinata organorum suppellex, cum ad utilitatem, tum ad pulchritudinem! os sublime, micantes oculi, cordis interpretes aures patulæ, nares in explorandis odoribus sagaces lingua, Cerebrum, pulmones, Cor, venæ, arteriæ in venis et arteriis valvulæ, sanguini circulanti

aptata, humores tam varii, inter se tam amice temperanti, pellis ut molle tegumentum tam ad ossium defensionem, tam ad totius corporis venustatem.

Quis ex his omnibus vel obiter recensitis hujus mundi harmoniam, artem et venustatem non deprehendit, certe qui tantis rerum creatarum splendoribus non illustratur, caecus est; qui tantis clamoribus non evigilat surdus est; qui ex tantis ~~per~~ indiciis primum principium non

adverbit stultus est.

Quanta igitur atheorum caecitas et amentia: qui mundum hunc ordinis, sapientiae et venustatis opus casui caeco rationis consilii et intelligentiae experti adscribendum effecerint; si casus hoc praestitit inquit tullius, quidni ~~urbes~~, templa et soles de novo producuntur? an e temerariis literarum alphabeticarum filiis homeri aut lapidum jactu turris argentinensis prodire potuit? an casu contingit quod terra nunc ad solem propius ruat, nunc ab illo longius recedat? an casu contigit ut globi coelestes a terra tantis distent intervallis, qui, si forent propiores, eam mox in cineres redigerent. An casu contingit oculorum situs in capite qui si pedum calcibus infixi essent, objecta non videremus, quid absurdius fingi potest oculos non ad videndum magis quam incedendum esse ordinatos? ergo ratio evidentissime

mundum hunc esse ordinis sapientiae intelligentiae opus, ergo arguit architectum sapientissimum.

Objic: Creatio evidenter repugnat, ergo mundus hic non est Creatus. 6

Retorq mundum a se existere evidentius repugnat, ergo à se existere nequit, ergo

NAd. Creatio non repugnat si imo sit Creans infinite potens, 2do res Creanda in se sit possibilis, atqui Deus est infinite potens est enim Ens supremum quo perfectius dari nequit; res Creanda nullas involvit proprietates Contradictorias ergo Creatio non repugnat. ut Creatio repugnaret, deberet repugnare ex nihilo aliquid produci atqui hoc non repugnat.

Pm. hoc non repugnat, si difficultas aut distantia quae est inter nihilum et rem existentem, possit tolli, atqui verum prius, hoc distantia est quidem infinita, sed Creator vim habet infinitam, ergo hanc distantiam aut difficultatem potest tollere.

inst mo. si Deus materiam produceret, hanc contineret. f C. ero et A

DM. hanc contineret virtute et eminentia C. formaliter contineret N.

formaliter continere est idem esse cum altero

36 virtute Continere, est habere vim alterum producendi, sic horologiardus Continet virtute horologia, habet et enim scientiam illam Conficiendi; non Continet formaliter alias horologia inessent horologiario. Sic Deus Continet materiam virtute, quia vim habet illam producendi, non Continet formaliter alias Deo inesset materia.

instando. Ergo materia a Deo emanare nequit, ergo nec Creari.

D. A. via generationis C. via Creationis N. Emanare via generationis esset semen materiae in Deo formaliter Contineri ab illo e evelli, et denique evolvi, quod repugnat; emanare via Creationis est Materiam solo omnipotentis Dei imperio produci ex fieri existentem, hoc sensu materiam a Deo emanari debuit.

inst. 3tio. Materiam existentem inter et omnipotentis Dei imperium, nulla est pr. Conexio.

D. A. inter materiam et omnipotens Dei imperium est Conexio relationis, inter effectum et Causam, omnipotens enim Dei imperium est Creans et materia Contingenter existens est Creata.

Objicdo. Motus est materiae essentialis ergo non probat aliquem Creatorem.

NA. Materia est substantia iners ad motum et ad quietem differens, nec motus nec motus proprietates nec leges illi sunt essentiales; non motus ipse qui est transitus de loco in locum, materia enim manens in eodem loco non ideo cessat materiam esse; non proprietates motus; hae enim sunt, directio, velocitas, quantitas; atqui Corpus quod sursum projicitur non cessat materiam esse dum deorsum reflectitur; non velocitas, nam globus tormentarius qui citissime incipit moveri non cessat materiam esse dum hanc velocitatem admittit et ~~incipit~~ quiescit; Non quantitas nam idem malleus manens materia modo fortiter modo viribus minoribus percutit ferrum. Non leges motus; ut enim ceteras taceam, lex qua corpora ad se feruntur in ratione directa massae et inversa quadratorum distantiae admodum arbitraria est et nullatenus fluit e Corporum essentia, ergo quia haec omnia materiae non sunt essentialia, sequitur quoque motum illum non esse essentialem.

inst. 1mo. divisibilitas est materiae essentialis; ergo et motus.

NC. Ex antecedente sequitur mobilitatem esse essentialem materiae, non vero motum, ita enim licet ratiocinari; materia dividi potest ergo et moveri.

inst. 2do. Saltem aliquis motus indeterminatus tam est materiae essentialis, quam aliqua figura illi essentialis est, atqui aliqua figura est illi essentialis

NM. Materia quaecunque finita est ergo essentialiter habet aliquem extensionis limitem, atqui extensionis limes est figura ergo essentialiter habet aliquam figuram.
Sed omnis materia potest concipi sine ullo motu ergo nullus motus est illi essentialis.
Inst 3tio. juxta Nettonum corpora ex natura sua in se gravitant, juxta Leibnitium vis motrix singulis moleculis est intrinseca, ergo motus materiae est essentialis
NC. Nettonus asserit quidem corpora gravitare ex natura ~~...~~ sed per naturam intelligit legem naturae quae est voluntas Creatoris; si Leibnitius ejusque asseclae per vim motricem intelligant quandam materiae activitatem ipsi intrinsecam, illum deserimus et sectae Epicureorum relinquimus
Inst 4to. Deus materiam movere non potest, nisi ipse moveatur, atqui ipse moveri nequit. ergo etc
NM. non tactu sed omnipotentis voluntatis imperio Deus corpora movet quae cum non existant nisi per ejus voluntatem facile concipitur quomodo hujus voluntatis jussu aut efficatia possint in diversis successive locis esse.

Objec 3tio. — — —

Objectio. Oratis aperitur mundum hunc ordinis et sapientiae opus esse; ergo

R. A. Impius attollat oculos, circumspiciat, fixat deorsum, convertat in se ipsum et splendor totius universi illius oculos percellet. quis negabit in tubis opticis in horologiis in aedificiis artem et ordinem splendescere; ast in oculo quem natura membranis tenuissimis vestivit et sepsit pilis circumvallavit, atque in parte superiori collocavit, ut longe lateque res specularetur, ast in sole horas tempestatesque omnes lege immutabili indicante; ast in immensa rerum varietate et elegantia mundi ornatus ars et harmonia longe magis promdeant.

Inst. imo artem in mundo et ordinem suspicimus quia latet nos naturae mechanismus, ergo

R. A. An rusticus ignorans mechanismum alicujus aedificii, horologii, in illis nec artem nec ordinem deprehendit, quis non rideret hominem qui ita ratiocinaretur modum, quo turris ... argentinensis fuerit constructa plane ignoro, ergo in illa turri nulla ars nullus ordo lucet; ast major est ineptia athei; licet intima naturae mechanicae viscera intueri datum non sit, plurima tamen ejus leges in astronomis, physicis, et chemicis explorata sunt et exposita; atqui nemo hominum artem in mundo et ordinem stupet magis, ac ipsi naturae indaga:

 tores perspicacissimi; id galtenus, Newtonus, Musschembrochius, fontenellius multoties testantur. E G

instado. Nescimus an partes mundi ad eos usus, quos in illis advertimus, sint destinatae, ergo nescimus an sit ordo.

NA. Risum moveret qui diceret, solem non esse factum ut lucem spargeret, oculum non destinatum ad videndum, cur enim lapides et plantae oculis caruerunt, cur non in calce sed in fronte est positus.

inst 2do. Aves nidos absq fine intento bene ordinatos componunt, ergo E G

DA. absque fine a se intento esto, absque fine aliunde intento. N.

Aut aves intelligentia propria cognitione et proposito mansiuncalas sibi compact vel in constructione motu diriguntur mechanico, in utroq casu aut nidus quem construunt, aut mechanismus quo nidus construitur, arguit sapientiam authoris

inst 3tio. Non pauca fiunt a casu, ergo etiam mundus potest a casu esse

Ca. Muscae et alia insecta et materia putri quotidie casu nascuntur, ergo muscae à casu producunt

Esto ant NC. hoc duo, fieri casu et fieri a casu si maxime inter se discrepantur: primum sonat effectum aliquem produci

per causas nobis ignotas; secundum signi
ficat effectum aliquem produci sine ulla
causa, quod evidenter repugnat.
falsissimum quoque est muscas et insecta
ex putredine nasci, hae enim habent sua
ovula et semina specifica, quae plerumque
in putrefactione corporum reperiunt
illum calorem benignum quo excluduntur.
annotandum quoque est, minimi animalculi
corpusculum tanto esse artis, ut non nisi
mens infinite sapiens et potens illud
procreare valeat; et sane si hae
animalcula sine lege sine consilio ex
materia putri prodire valerent non esset
ratio, cur non boves et equi imo et homines
e terra prodirent

Terra est ingens animal, ergo omnia
~~ab~~ animalia et homines parere potest.
N. absurditati plenum.

Terram esse corpus ingens et multum forte
omnium animalium et plantarum caeterorumque
corporum in se semina continens, quidem
censuere philosophi et medici quorum
sicut non adhaeremus sententiae, ita neque
inter omnino absurdas relegamus, quamvis
autem concederemus omnium animalium simul
et plantarum semina esse per terram dispersa
non minus efficax esset argumentum quod
alias pro Dei existentia ducimus; tum
quia totum animalis et plantae artificium
in semine consistit, tum quia leges constantes
quibus haec semina evolverentur, non minus

arguerent potentissimum naturæ authorem.

Objic: 42o. Plura sunt in hoc mundo inutilia, ut muscæ, araneæ, insecta quæ sua tenuitate totius mundi comercium et omnium sensuum aciem fugiunt, ergo hic mundus non est sapientiæ opus.

Rã Primo generalem hujus mundi harmoniam et utilitatem evincit probatio, si quarumdam rerum non latet utilitas ~~aut~~ ~~et~~ aut ubi alterive non faveant nullam in illis esse utilitatem male arguitur. An quia rusticus lapides pretiosos aut figuras geometricas ignorat, has et illos inutiles prudenter argueret a.

2do. prædicta insecta muscæ araneæ plurimum utilitatis in se continent aërem particulis venenosis purgant, imo saluberrima sanitatis remedia suppeditant nec stupenda tenuitas illa separat a mundo, nam ab accaro ad minimum visibilem animalculum species gradatim decrescunt, ita ut species inferior semper cum speciebus et sibi inferiori et sibi superiori comunicet; ergo quamvis hæc insecta imediatum speciei humanæ usum fugiant, non tamen cæterorum entium sibi proportionatorum comercium latitant

inst: mo. Plura in hoc mundo inordinata sunt ut monstra, alia sine ullo fine inlecta ut pluviæ quæ rupes et sata irrigant

dum campi arescunt, ergo hic mundus potentissimum architectum dedecet.

NA. licet monstra a communi specie deflectant in se tamen inordinata non sunt, tum quia ex insueto plurium causarum concursu talia prodire debuerunt, tum quia vel eorum a reliquis defectus admirationem parit, et sicut umbra tabellis ita defectus novum rebus splendorem conciliant.

Pluvia interdum non campum sed rupes irrigant, quia juxta leges generales pluvia ibi decidere debent, ubi nubes vaporibus gravida aëris resistentiam vincit, tum quia Deus interdum hominibus ingratis qui donis ejus in peccandi licentiam tam enormiter utuntur, pluvias denegat; male admodum athei Deum comparant hortulano qui aquas horto irrigant necessarias, in mare et rupes effunderet; hortulanus enim ita agendi rationem non habet.

inst 2do. Effectus in mundo omnes sunt finiti, ergo

NC. fatemur universi ordinem leges varietatem pulchritudinem esse finitam, cunctas tamen mentis create vires transcendunt, quanta enim ratione et consilio facta sint et gerantur nullo consilio assequi possumus.

inst 3tio Effectus finitus causam infinitam non arguit, ergo hic mundus non arguit Deum

NA. Omnis creationis effectus arguit causam

infinitamque illi limitata est et distantiam

44 infinitam quae est inter nihilum et Ens superat. Effectus omnis qui est modificatio Corporis arguit substantiam quae imperio voluntatis aliam substantiam potest afficere; atqui hoc arguit substantiae quae afficitur subjectionem, et substantiae quae afficit dominium; atqui tale dominium in partes quascunque mundi non potest nisi causae infinitae competere; Effectus universalis arguit Causam, quae omnes excogitabiles modos et motus omnesque horum excogitabiles gradus comprehendit, et ex his quocunque modos aut motus ad effectum ponendum aptos pro nutu eligit; atqui talis Causa debet esse infinite intelligens, sapiens, et potens; ergo &

inst. 4to. Mundus aeternus non repugnat, ergo non constat illum esse Creatum.

R.A. Mundus est Collectio Corporum inertium et extensorum, ex atomis conflatorum; atqui ostendimus atomos nec a se esse nec aeternas. Tempus aeternum repugnat, ergo repugnat mundum esse ab aeterno.

P.A. Tempus ~~constat~~ est extensionis species quae semper crescere potest; aeternitas omnem extensionem, durationem et tempus excludit, ergo tempus aeternum repugnat.

inst. ultima. Ubi Deus ab aeterno fuerit, quid egerit, quibus instrumentis mundum produxerit, intelligi nequit, ergo mundus non est creatus.

Esto A. NC. Licet capere non possimus modum quo mundus sit productus, non minus evidenter veritatem istam demonstravimus; praeterea ratio nobis clarissime dictat, Deum ens infinite perfectum a se in se et per se semper fuisse, ante mundum conditum sibi fuisse et tempus et locum et omnia, sicut hodie illum extra et supra mundum concipimus; dictat hoc ratio illum suas jugiter intuendo perfectiones summe beatum extitisse; dictat illum nullis indigentem vectibus, machinamentis aut famulis sed unico voluntatis suae omnipotentis nutu quando illi placuit mundum produxisse.

§ 3tius.

De argumento metaphisico.

Argumenta metaphisica vocantur illa, quae ex ideis evidenter conexis educuntur.

Assertio.

Demonstratur existentia Dei ex ideis Entis necessarii et contingentis.

P. Existit Ens necessarium, ergo existit Deus.

A. Vel existit Ens necessarium vel omnia Entia sunt contingentia, atqui falsum conseq.

Pm. Si omnia Entia essent contingentia

46 deberent vel se mutuò producere, vel tota series esset improducta, atqui neutrum dici potest

Pm. si Entia contingentia se mutuò produxerent, quodlibet Ens causam sui productivā produceret, atqui hoc evidenter repugnat, agerent enim antequam essent.

Pdab: attributum improductio toti entium incontingentium seriei, essentiale esse nequit, ergo tota series non est improducta

PA. Improductio non nulli Enti contingenti convenit, et series tota ab his entibus non est distincta, ergo sicut attributum videns, toti Caecorum collectioni convenire nequit, quia nulli Caeco convenit, ita nec attributum improductio toti Entium contingentium seriei convenire potest, quia nulli Enti contingenti seorsum sumpto convenit, ergo cum nec entia contingentia se mutuo possint producere, nec tota series improducta esset, non possunt omnia entia esse contingentia, ergo debet dari Ens necessarium.

Objic Imo. Duo Carbones se mutuo accendunt, ergo a pari duo Entia se mutuo possunt producere.

Na. Si Carbo alteruter accessus non fuerit, alter alterum accendet numquam.

2do NC. dum Carbo alterum accendit, uterque jam existit; Entia autem illa contingentia tamdiu non existent, ergo si se mutuo producerent, agerent antequam existerent &c

Inst 1mo. Series Entium contingentium caret initio ergo non exigit causam sui productivam. 47.

Rd. Si haec series careret initio daretur aliquod infinitum numerosum, quia entia illa constituunt numerum, qui indies crescit, accedentibus novis entibus, atqui repugnat aliquid numerosum esse infinitum quia numerus innumerus est quid chimericum ergo series illa, cum finem habeat, non potest esse infinita nec initio carere.

Inst 2do. A sensu distributivo ad collectivum non valet illatio, ergo licet quodlibet ens distributivè sumptum sit productum, non sequitur totam collectionem entium contingentium esse distributivam.

Da. Si praedicatum indicat numerum aut quantitatem C. sensu N.

Praedicatum si numerum indicat sensum collectivum determinat, ut omnes Apostoli sunt duodecim; nec licet in hoc casu concludere a sensu distributivo ad collectivum, v.g. Petrus non est duodecim, Joannes non est duodecim, ergo Apostoli simul sumpti non sunt duodecim; nec ita licet argumentari Petrus est per essentiam unus, Paulus est per essentiam unus, etc ergo omnes homines simul sumpti sunt per essentiam unus; quidquid autem singulo enti distributive sumpto convenit, nec numerum aut quantitatem indicat etiam toti convenit collectioni; sic si ~~omnes~~ singuli philosophi ejusdem scholae docti sunt, optimè concluditur omnes etiam simul sumptos esse doctos

Jamvero attributum productum convenit singulo enti contingenti; quod fatentur adversarii, praeterea nec numerum nec quantitatem indicat ergo optime inferimus singula entia contingentia sunt producta.

Inst. Licet attributum possibile producibile conveniat singulo enti, tamen omnibus simul sumptis toti collectioni non convenit ergo a pari licet attributum productum conveniat singulo enti contingenti non tamen convenit toti collectioni.

R. N. supp. A. dari posse collectionem entium possibilium, entia enim quae semper semperque plura cogitari possunt numquam possunt in unum cumulum colligi; jamvero possibilia semper semperque plura cogitari possunt ergo non potest dari collectio possibilium.

Ergo si questio est de collectione actuali mirum non est illi non competere attributum producibile; est enim talis collectio aliquid chimerici; quod si tamen adversarii non collectionem propriam et actualem sed ~~in~~ propriam et potentialem intelligant fatemur illam posse admitti; negamus autem illi non competere attributum producibile.

Nam entia quae in infinitum supponuntur colligi et esse possibilia illa etiam in infinitum possunt produci.

Objiciendo. Creaturæ nec ut entia Contingentia nec ut Creata existentiam Dei evincunt, ergo argumentum metaphisicum nullam habet vim.

N. A. Esse aliquem nexum inter infallibilem ens Contingens et necessarium evidenter ascendimus, Existere entia vg Corpora ipsi Athei fatentur; existere mentem humanam et sensu intimo metaphisicè certi sumus, atqui hæc entia Contingentia sunt ~~[illegible]~~, illorum enim idea non includit existentiam, ergo nec a se existere sed ab aliquo producta esse debent, ergo ex idea entis Contingentis probatur Deus.

Instimo. Medium demonstrationis prius debet innotescere, quam res demonstranda; atqui Entia ut Creata non prius quam existentia Dei innotescunt; ergo non possunt esse medium demonstrationis.

Distm. Si spectentur formaliter ut Creata C. si spectentur objectivè ut entia vel ut Contingentia N.

Si Creaturæ spectentur ut entia Creata non prius quam existentia Dei innotescunt, quia in hoc sensu sunt Correlata, quæ eadem simul Cognitione innotescunt; verum si spectentur ut entia finita vel ut Contingentia tunc prius innotescunt

et in hoc sensu sunt medium demonstrationis Existentiæ divinæ.

Inst 2do. Medium demonstrationis debet esse necessarium, atqui Creaturæ non sunt necessariæ ergo &c

D M. Necessarium Connexum cum re demonstranda C. necessario existens N.

Si medium demonstrationis deberet necessario existere, solus Deus foret medium demonstrationis.

Inst 3tio. Quid sit Deus demonstrari nequit ergo nec quod sit Deus.

N C. Ideam divinæ naturæ adequatam mens creata habere nequit, ergo quid sit Deus demonstratione clara evolvi nequit; ast argumenta hactenus exposita et cumulata evidenter demonstrant Existere Deum.

Articulus 2dus
De Natura Dei.

Ens perfectissimum dicitur illud quo melius nec esse nec concipi potest. perfectio alia simpliciter simplex, alia simplex vocatur; 1ma a divo Anselmo dicitur melior ipsa quam non ipsa id est perfectio quæ non habet a se aliquam. dividitur etiam perfectio in puram et non puram, hæc aliquid imperfectionis includit, altera nihil imperfectionis includit. Deus perfectiones puras formaliter continet, non puras virtualiter et eminenter hinc

Assertio.
Deus est Ens perfectissimum.

Pr. Evidenter demonstravimus Deum esse Ens
necessarium; atqui Deus est Ens necessarium
Pm. Ente necessario nihil melius cogitari aut esse potest ex
Ens necessarium omnes perfectiones vel excogitabiles
nec ab alio nec a se limitandas continet
ergo ente necessario etc.

P.A. Existendi necessitas est omnium perfectionum
caput hac enim major excogitari aut dari nequit
ergo omnes perfectiones vel excogitabiles includit
hae perfectiones non possunt limitari ab alio
Ens enim necessarium esse suum ex se et a nullo
penitus alio habet, ergo ab alio quocunque
est independens, ergo a nullo alio perfici
aut limitari valet. hae perfectiones nec limi
tari possunt ab ipso ente necessario illi enim
sunt essentiales et ab illius voluntate et potentia
plane independentes; etsi natura propria ab
ipso dependeret, certe perfectiones suas non
limitaret, alias enim se ipsum odio haberet,
quod aperte repugnat.

Ergo Ens necessarium continet omnes perfectiones
excogitabiles, nec a se nec ab alio limitandas
ergo cum Deus sit Ens necessarium non potest
non esse perfectissimus, unde consequens est
oratum Dei constitutivum seu essentiam
phisicam esse existendi necessitatem vel ut
barbare loquar aseitatem, quia ~~per hanc Deus~~ seu ut
ex hac quaecunque Dei perfectiones tamquam
ex fonte promanant; tum quia Deus
per hanc ab omni alio Ente distinguitur

Objicimo. Essentiae rerum sunt necessariae, nec tamen infinite perfectae, ergo licet Deus sit Ens necessarium, non ideo est infinite perfectus.

R. Essentiae rerum dicuntur necessariae, hoc sensu quod aliter concipi nequeant, non autem quod necessario existant, Deus autem necessario existit.

Objicie 2do. Deus est res simplex, ergo non potest omnes perfectiones continere.

D. distinctas C. indistinctas N.

Quamvis perfectiones quas de Deo concipimus plures sint et prout illas concipimus inter se discrepent tamen in Deo sunt identificatae nec minimam ibi distinctionem arguunt. ergo licet Deus res simplex sit potest tamen esse perfectissima.

Hinc Corrolarium 1mum contra pantheistas

Deus est spiritus.

P. Deus nequit esse Corpus ergo &c

P. A. Corpus est substantia contingens, iners, extensa cogitandi incapax et interitui obnoxia, contra Deus est substantia necessaria summe activa infinite intelligens, ergo Corpus esse nequit.

Corrolarium 2dum. Deus est aeternus.

P. aeternitas est existentia initio et fine carens
atqui talis est vita Dei, ergo etc.
Pm. Deus est substantia necessaria, atqui exi-
stentia substantiae necessariae initio et fine caret
ergo etc.
Pm. Nisi talis existentia initio et fine careret
ergo aliquando tale ens non extitisset aut non
esset extiturum, ergo non amplius esset
Ens necessarium.
Objicimo. Vita Dei includit partes successivas
ergo non caret initio et fine.
N.A. Vita Dei est ipse Deus necessario existens
atqui in Deo nihil est successivum non una
facultas alteri succedit quia omnes simul possidet
non unus actus alteram subsequitur, quia quidquid
in Deo est aeternum est; ergo in Deo nihil
prius nihil posterius nascitur.
objicitur 2do. Dei vita crescit sicut nostra, ergo
ejus duratio est successiva.
N.A. Deus hodie non est annosior quam
dum mundus incepit, non est junior quam
post mundi interitum, quia Dei vita nec
dies nec annos habet, quidquid igitur durationem
successionis indicat, in solis reperitur creaturis
quibus Deus coexistit; potest autem aeternitas
seu Dei vita dum creaturas spectas optime
comparari centro circuli infiniti, cujus
peripheriae puncta metiuntur vitam et dura-
tionem creaturarum, dum centrum quod omnibus
peripheriae punctis respondet manet in extensum

sicut in tali Centro nihil prius est aut posterius sicut ipsum omnia peripheriæ puncta seu realia seu imaginaria et possibilia simul respicit: ita in vita nihil præteritum nihil futurum, ipsa autem omnia temporis puncta seu realia præterita præsentia futura seu imaginaria, et possibilia simul respicit hinc merito divus Aug. ait, tu omnia supergrederis tempora, et hodiernus tuus æternitas.

Obji. 3tio Deus ante mundum extitit, mundo coexistit, et post mundum existet, ergo Dei vita includit plura instantia.

D. A. et hoc ita dicuntur respectu mundi C. respectu Dei N.

Deus existens semper est idem et totam suam vitam simul possidet, in ipso igitur nec sunt instantia priora nec posteriora, quoniam Dei vita simultanea coexistit mundi incipientis durantis senescentis et interituri temporibus, p[r]onum nobis est uti hæc mundi tempora successiva concipimus ; ita pariter concipere successivam Dei vitam illis coexistentem. hinc merito dicimus nec heri fuisse nec cras fore, quia Deus nec tempora crastina nec hesterna habet tota illius æternitas est vere hodiernus.

Obji. 4to. Deus ab æterno decrevit mundum a se non statim sed pro aliquo momento esse creandum, ergo in Deo sunt alia et alia momenta.

N. A. ineptum Momentum Dei est æternitas

non datur aliud momentum huic simile ergo ineptum est dicere Deum pro aliquo alio momento mundu creasse nec unquam mundus à Deo potuit produci ut fieret aeternitati vicinior, sicut enim in peripheria nullum punctum fit centro vicinius ita quocunque temporis instanti fictitio deus mundum produxisset, non factus fuisset aeternitati vicinior, tempus igitur reale cum mundi creatione incepit, nec poterat creatio mundi citius aut tardius fieri

Obji. 5to. Corrolarion etiam ergo Deus est immensus

R. Dei scientia potentia et substantia ubiq existit.

P. A. Deus est Ens necessarium, ergo debet habere hunc ineffabilem existendi modum quia est perfectio simpliciter simplex melior ipsa quam non ipsa; si Deus non esset immensus aut non omnia sciret aut non omnia posset aut alicui locorum deesset, atqui hec omnia sonant imperfectionem, que in Ens perfectissimum cadere non posset ergo est immensus.

Obji. 1mo. Deus tantum in coelis existit juxta orationem Dominicam Pater noster qui es in coelis.

N. A. Scriptura sacra loquitur fere semper secundum captum et opinionem humanam quoniam admirabilis coeli machina fulgor et majestas omnium oculos maxime percellet

pronum est omnibus sapientissimum architectum
hic tam splendido habitaculo suam sedem
fixisse; en ratio cur Christus nos exhortetur
orantes ~~corda~~ vocans et manus sursum ad Celestem
Patrem elevare; ainde haud sequitur Deum
ubique non esse præsentem virtute scientiæ
et substantia cuncta moderantem.

Objicies. Intelligi nequit quomodo Deus
possit esse ubique, ergo non est immensus

R. N. C. Modum utique quo Deus ubique sit
cogitando assequi non possumus hunc tamen
existendi modum ipsi competere clare vide-
mus alias non esset Ens perfectissimum.

Corrolarium Utrum Deus est ~~omniscius~~ omniscius
P. Deus omnia quæcunque cognoscibilia
novit, ergo est omniscius.

P. A. Novit omnia possibilia, ergo cognoscit
omnia in aliquo temporis puncto existentia,
3tio novit omnia ea quæ posita conditio-
ne qualicunque aliquando existerent, ergo
est omniscius; Consequentia certa est
omnes enim res cognoscibiles vel sunt possi-
biles vel sunt aliquando existentes vel numquam
existerent autem posita certa conditione.

P. A. P. Deus possibilia distincte cognoscit
si rem quamcunque possibilem posset
creare, ergo cuncta possibilia cognoscit
P. Major certa est, quia non cœco impetu
res creat sed creat quas cognoscit, minor

quoque certa est, quia illius potentia creandi perfectissima est et à nemine potest limitari.

P. 2 P. Deus res omnes in quacunque temporis differentia sive necessario sive libere existentes cognoscit quod sic probatur. Deus res necessarias v. g. coeli phenomena, sydereum motus, plantarum vegetationes, cunctasq. hujus universi leges quae omnia non nisi ipso operante fiunt, item actiones liberas praesentes et praeteritas noscit quod nemo negabit, illum autem praescire etiam res et actiones libere futuras, sic demonstro.

Ens. haec actionum liberarum praescientia est perfectio simpliciter simplex est enim melior ipsa quam non ipsa, ergo Ens necessarium hanc habere debet, hinc Deum admittere et illum negare esse futurorum praescium est apertissima insania ait Divus Augustinus.

P. 3tia P. Quod scilicet Deus cognoscat res sub qualicunque conditione existentes, talis conditionata existentia est cognoscibilis, ergo Ens necessarium debet hanc cognitionem habere. Est enim melior ipsa quam non ipsa, ergo Deus est omniscius.

Objic imo. Dei scientia male triplex distinguitur ergo non bene probatur thesis.

N. A. Triplicem jure merito distinguimus in Deo scientiam, quia triplex datur rerum cognoscibilium

58 Classis; sunt enim vel merè possibiles, hinc in Deo admittimus simplicis intelligentiae scientiam, qua infinitos rerum ordines quos intelligere posset intuetur et quid in quolibet ordine homo agere posset et quid quodlibet auxilium posset efficere cognoscit, vel res in aliquo temporis puncto existunt; hinc admittimus scientiam visionis qua Deus certo et ineffabiliter videt circumstantias in quibus res quaelibet creata est et quidquid in illis aget, vel res existerent tantum posita quadam conditione hinc admittimus in Deo scientiam conditionatorum, quam quidam theologi medium vocant, et qua Deus videt quidquid qualibet posita conditione existeret, ergo non immerito triplicem statuimus in Deo scientiam, quamvis in revera in statu phisico tota Dei scientia non est nisi unicus actus simplicissimus quo cuncta novit et providet.

Objicies. Si Deus habet scientiam rerum futurarum; etiam posset videre actiones liberas hominum futuras.

Nm. Deus veritatem omnem cognoscibilem perspicit atqui actiones hominum liberae licet futurae sunt totidem veritates cognoscibiles, ergo Deus illas cognoscit.

Oppositio. Si Deus actiones hominum liberas providerel, illae forent necessario sal C. et DM. forent necessario necessitate consequente C. antecedente N.

Necessitas consequens vocatur illa, quae a libero hominis se ipsum determinantis arbitrio fluit, sic qui ambulat necessario quidem ambulat quia non potest simul et ambulare et non ambulare, haec ambulandi necessitas consequens est; necessitas autem antecedens illa est quae hominem aut rem quamcunque ante voluntatis arbitrium determinat ineluctabiliter ad actum; sic homo qui prosilit e fastigio Domus cadit necessitate antecedente quia ad lapsum nolens volens jam est determinatus.

Ex divina nostrarum actionum praescientia nonnisi consequentem earundem necessitatem inferre licet, praescientia enim liberam ad eliciendas actiones nostras determinationem praesupponit; an praesciens hominem qui se in medium Rhenum praecipitem agit aquis suffocandum hunc ad insanam hanc actionem aut interitum necessitat; minime ergo nec Deus actionum nostrarum praesciens nos ad agendum necessitat sed nos liberè acturos praevidet.

Objic 4to Si Deus praevidit actiones nostras futuras, ergo praecesserunt divinae praescientiae absurd. C.

D. C. objectivè C. actu N. quia actiones futurae sunt objectum praescientiae illi debent objectivè praecessisse, quia prius est esse cognoscibile quam cognosci; actu autem illo non praecesserunt quia nequidem exstiterunt, cum nondum existant.

60

Objicies 5to. Omnis actio a Deo præscita non potest non evenire; ergo actiones præscitæ sunt necessitate antecedente.

R. Na. Omnis actio a Deo præscita potest non evenire sed certissime eveniet, præscientia Dei ex natura sua quidem est infallibilis et actiones nostras certe prævidet, simul autem prævidet illas ita futuras esse, ut si vellemus non essent futuræ, ergo actio præscita certissime eveniet, ita tamen ut posset non evenire; Dei enim præscientia tam parum nobis necessitatem antecedentem imponit, quam parum astronomus præsciens sua arte cometen aliquem post centum annos rediturum hujus apparitionem necessitat.

Objic. 6to. Posita præscientia actionis futuræ v. g. peccati antichristi rite inferri potest, ergo antichristus est peccaturus, ergo actiones nostræ futuræ sunt quia Deus illas providit, legitime ita infertur a posteriori C. a priori N. Illatio a posteriori illa est quæ causam concludit ex effectu, vel rem significatam ex signo; illatio a priori effectum a causa educit ex fumo infertur ignis, quia ignis est caussa fumi, ex sole infertur dies, quia sol est caussa diei. ex visione quoque infertur objectum visum ex hedra pensili infertur vinum venale ex speculo infertur objectum præsens, tanquam res significata ex signo

hoc modo ex præscientia infertur res futura quia præsedentia velut speculum est rerum futurarum. Sicut igitur speculum non facit res adesse, ita præscientia non facit res esse futuras.

Objic. Conjuncta responsionem datam peccatum v.g. Antichristi futurum foret causa præscientiæ absolute C. G.

Causa materialis seu objectiva C. Causa formal. N. D. M.

Omne objectum quod videtur potest vocari causa seu ratio quod videatur, non autem quod visionem ipsum efficiat sic actiones futuræ sunt ratio cur Deus illas prævideat, non autem Deo dant vim præsciendi, sunt igitur causæ materiales non efficientes præscientiæ.

Objicies si ita præscientia peccati pendet ab antichristo, falso C. G.

D. M. Dependet quia ipso non peccante peccatum non præsciretur C. dependet hoc sensu quod peccans possit à Deo non præsciri N.

Antichristus liberè peccaturus est, ergo à peccatum poterit abstinere et efficere ut peccatum suum à Deo non præsciatur, hoc sensu præscientia peccati ab ipso dependet, sed minimè homo efficere potest ut actiones quas ponit à Deo præsciantur aut non, habet enim Deus præsciendi vim ex infinita naturæ perfectione.

Objicies si hoc vera sunt præscientia Dei erit mutationi aut incertitudini obnoxia L. C.

62 NM. Ut praescientia Dei esset mutationi obnoxia deberet actio futura modo praescire modo non praescire. ut esset incertitudini obnoxia deberet supposita praescientia actionis incertum esse, an actio sit futura nec ne, atqui utrumque est absurdum et implicans.

Objicies 10mo Peccatum vg Antichristi est contingens et momento antequam peccat potest non peccare, ergo praescientia Dei est incerta.

NC. Deus qui providet antichristi peccatum providet illum ita peccare ut possit non peccare ergo ex eo quod antichristus momento antequam peccet possit non peccare, non sequitur praescientiam Dei esse incertam aut posse falli, ut enim posset falli non sufficit ut peccatum praevisum possit omitti, sed requiritur ut revera ommittatur, sed hoc repugnat peccatum enim praevisum est illud quod Antichristus est positurus, atqui repugnat ut hoc peccatum reipsa omittat, repugnat enim ponere et omittere eundem actum idem simul esset et non esset, ergo licet antichristus possit peccatum praescitum omittere illud tamen non omittet, in qua sola omissione posset falli Dei praescientia.

Objicies peccatum antichristi si non eveniret falleretur praescientia, ergo si peccatum praevisum potest non evenire potest falli praescientia.

NC. Jam vidimus sola omissione peccati posset falli praescientiam, non autem potentia

omissionis quia Deus providens peccatum etiam providet potentiam omissionis

Objic 12 Possibili in actum redacto nihil sequitur absurdi, ergo si peccatum praevisum potest non evenire, potest supponi non eventurum.

D A. Nihil sequitur absurdi si non sit facta hypothesis contradictoria; C. secus N.

Cum supponimus actionem aliquam esse a Deo praescitam, supponimus illam esse futuram ergo haec hypothesis impedit quo minus supponamus illam non esse futuram alias supponeremus duo contradictoria, scilicet eandem actionem esse futuram et non esse futuram quod implicat.

Objic 13 posse currere est posse moveri ergo à pari peccatum praevisum posse non evenire est posse fallere praescientiam.

N C. Cursus est motus ergo potentia currendi est capacitas motus. Sed potentia fallendi divinam praescientiam non est potentia omittendi actum eadem enim praescientia quae actum providet, providet etiam potentiam omissionis.

Obji ultimo: si Deus omnia providet, non esset ratio cur de actionibus nostris simus solliciti. tales enim certissime evenient, quales Deus providet

N A. ~~[illegible]~~ cum probat. pluries jam diximus praescientiam non esse causam actionum nostrarum futurarum nec enim futurae sunt quia Deus illas providet, sed ideo Deus illas et quidem tales providet quia et quales futurae sunt, ergo nobis cura et quidem maxima actionum nostrarum debet esse

67

ut Deus nonnisi bonas providerit, argumento ipso ineptissime recordie suæ consulere et quis non ineptum diceret ita argumentantem: quæ mihi futura ætas quam longa senectus Deus providet, ergo licet nihil ederem licet in ignem et aquam me præcipitarem certissime attingam. Corrollarion 3tium, ergo Deus est immutabilis.

P. Natura Dei est necessaria æterna simplex; perfectiones ejus sunt infinitæ, illius intellectus cuncta cognoscibilia unico intuitu distinctissimo pervadit; voluntas ejus sanctissima cui infinita prælucet sapientia quæcunque vult, decernit actu æterno; totam simul vitam suam possidet ergo Deus nec quoad naturam nec quoad perfectiones, nec quoad scientiam, nec quoad consilia et decreta mutari potest ergo est immutabilis

Objic. 1mo. Deus novas in dies creat animas ergo nova capit consilia ergo est mutabilis.

R. N. A. Novæ indies animæ existunt, aliæ sunt aliis amoeniores, sed cunctas Deus uno, eodemque actu æterno non successivo producit in diversis et sibi assignatis temporum punctis existentes, sic Deus res novas non novo sed æterno procreat consilio.

Inst. 1mo. Quoties Deus miraculum patrat toties voluntatem mutat ergo est mutabilis.

R. N. A. qua voluntate Deus generales mundi leges condidit et conditas conservat eadem, illas inter-

dum iterum ordo[?] decurrit, uti in hominibus quibus 65.
quotidiana illucent prodigia, dominii sui potentiae et
auctoritatis, sensum denuo excitaret.
Inst. 2do. Deus eundem hominem modo justum amat
modo odit peccatorem, ergo pro hominis mutatione
affectum suum mutat,
R. N. C. Deus ab aeterno justitiam amat et peccatum
odit; ergo Deus ab aeterno decrevit affectum amoris
pro omni tempore quo homo justus est, et affectum
odii pro omni tempore quo homo peccator est
ergo homo modo justus modo peccator mutatur
non Deus; quemadmodum sol non dicitur mutari
quia oculos ejusdem hominis ~~non~~ nunc vegetos recreat
nunc lippos [illegible], ita nec Deus modo amans
justum modo habens odio peccatorem.
Inst. 3tio. Deum intrinsece poenituit quod hominem
creavit ergo est mutabilis
R. A. poenitentia intrinseca est dolor de actione
praeterita, quae, dum aut ex mentis levitate aut
ignorantia aut malitia fuit elicita, nobis displicet.
Ita Deum omniscium sapientissimum et infinite
sanctum hominis creatio poenitere non potuit.
quidem Deus extrinsece per effectus nempe diluvium
et supplicia (quibus ingratissimum genus humanum
juste profligavit) ita se gessit, ac si ipsum hominis
creati poenitere potuisset.

Corrollarium.

Ergo Deus liber est.

Ut quaestio haec melius intelligatur, quaedam

amotandae eveniunt. 1mo quid sit libertas, 2do quo sensu Deum esse liberum contendemus.

Libertas est expedita unum prae altero eligendi sive agendi vel non agendi potestas; alia dicitur libertas contrarietatis ubi voluntas unum ex duabus contrariis v.g. bonum et malum pro nutu eligere et ponere valet haec libertas utpote imperfecta soli creaturae convenit. alia vocatur libertas specificationis ubi voluntas unum prae alio pro arbitrio assumere valet; alia est libertas exercitii seu contradictionis ubi voluntas agere vel non agere, eligere vel non eligere.

Licet in Deo unicus dicatur esse actus ille tamen vel pro objecto habet Deum vel ~~creaturam~~ vel existentiam creaturarum. 1mo sensu vocatur Deo intrinsecus et necessarius hinc Deus ad intra seu respectu sui natura liber esse nequit. 2do sensu vocatur contingens et extrinsecus, hinc Deus ad extra id est in creando, in modo creandi et mundum administrandi liber est.

Plures tamen extitere philosophi qui contenderant Deum teneri ad optimum, nec omnino liberum esse, alii inter illos contenderant Deum debuisse hunc mundum creare illum esse perfectissimum, ; alii

Contenderant, Deum non quidam ad Creationem teneri; sed ad ordinem perfectissimum; omnes isti vocantur optimistae, illorumque sistema optimismus dicitur; Celeberrimi optimistae fuerunt Leibnitius et Malebranchius; juxta primum Deus non potest non velle mundum optimum; juxta 2dum debuit Deus verbi incarnationem et leges mundo simplicissimas intendere.

His positis dicimus Deus est liber ad ~~[illegible]~~ extra.

Pr. Libertas Dei est liberrimus motus substantias creandi vel non creandi illas hoc vel alio modo disponendi; atqui liberrimus hic motus est perfectio simpliciter simplex melior ipsa quam non ipsa.

2do. Deus mundum liberè creavit ~~Contra~~ si nec à se nec ab alio necessitari potuit atqui ~~nec a~~ verum prius, ergo et posterius.

Pm. Deus est ab omni alio independens, ergo a nullo limitari potuit; Deus hoc mundo non eget, ergo nec a se potuit necessitari, 2do. si Deus mundum necessario produxisset existeret ab eterno. falsum C. ergo et A.

Contra Malebranchium et omnes optimistas Mundus in se optimus repugnat, ergo ad optimum non tenebatur Deus.

Pa. Mundus in se optimus esset ille quo melior cogitari non posset; atqui talis repugnat

De natura rerum finitarum est, ut possint semper semperq perfectiores cogitari; ergo non mundus quo non possit melior cogitari, ergo non datur optimus; ergo Deus non tantum non debuit, sed non potuit mundum creare.

Nec via simplicissima mundum producere debuit; adhibuit enim spatium sex dierum cum poterat instanti simplicissimo illum creare.

Nec leges quibus mundum instruxit, simplicissimas intendere debuit; leges enim et media numero infinita, quae Deus eligere potest ipsi sunt indifferentia et ad scopum quem intendere placuit assequendum aeque congrua et efficacia; nihil tandem Deum ad mundum quocumque in sensu optimum producendum incitare potuit; nec perfectionum suarum manifestatio, hac enim gloria Deo extrinseca Deum in se felicissimo reddere nequit feliciorem, ergo Deus hac gloria non eget, ergo nullatenus tenetur ad optimum; ergo est summe liber ad extra.

Objic. 1mo. Si Deus est liber est mutabilis; atqui f. C.

D. M. Mutabilis est quoad actum qui ejus essentiam non perficit C. quoad ~~ad~~ actum qui

ejus essentiam perficit. N. actus essentiae divinae alius est perfectivus et necessarius ex infinita perfectione necessario fluens uti omnis scientia, amor sui, omnipotentia quoad hos actus Deus non potest non esse immutabilis. alius est contingens et non perfectivus fluens ex liberrimo Dei arbitrio qui Deo nullam novam perfectionem addit neque si deest aliqua perfectio in Deo desideretur; talis est actus quo Deus mundum hunc producendum decrevit quoad hunc actum Deus aliquo modo dici mutabilis potest, quia sicut liberè se ad hunc actum determinavit; ita quoque ad ejus omissionem se determinare potuisset, in propria tamen hoc esset mutabilitas; mutabilis enim ille dicitur in quo actus praecedenti novus actus contrarius succedere potest. atqui in Deo ille liberalis actus aeternus est; ergo non talis ut illi alius succedere possit.

__Instimo.__ Ergo decretum mundi creandi in Deo est contingens, atqui nihil est in Deo contingens ergo

__Dm.__ nihil perficiens essentiam Dei __Conc.__ secus N. Quidquid essentiam Dei perficit sive meliorem reddit illi necessario inest. decretum mundi creandi essentiam Dei perficere nequit; ergo tale decretum in Deo contingens esse potest et debet, alias non intelligitur, quomodo Deus suam libertatem exerceat, quomodo se ipsum ad mundi creationem determinavit. hoc contingentia nullam in Deo imperfectionem nullam suspensionem deliberationem aut dependentiam arguit.

__Instedo.__ Actus potentiam perficit, ergo actus creandi potentiam perficit. – – – – – –

DA. In Creatis Conc. in Deo N. in Creatis potentia plerumque exercitio acuitur, hinc actus dicitur potentiam perficere quod in Deo locum non habet.

Inst 3tio. Actus Creandi est virtutis infinitæ, ergo Deo addit perfectionem.

DA. Supponit virtutem infinitam Conc. illam efficit N. omnis actus est quasi evolutio potentiæ ergo potest in Deo vocari virtutis infinitæ, quia potentia est infinita. potest hic actus infinitus vocari quia est evolutio potentiæ infinitæ.

Inst 4to. Si Deus est liber erit indifferens ad agendum et non agendum, atqui falsum Cons. et A.

DM. ante determinationem voluntatis Conc. post N.

Deus ut jam vidimus ab æterno omnia novit et juxta nostram Concipiendi modum in primo æternitatis momento fuit indifferens ad quæcunque producenda. hoc est hunc mundum tam velle quam nolle potuit. at eodem æternitatis momento decrevit, hunc mundum Condendum. tum per reliqua æternitatis momenta necessitate Consequente non potest non velle id enim exigit primo Dei vota quæ propriæ duratione Caret infinita Dei sapientia quæ nulla nova Cognitione illustrari. 3tio. sanctissima voluntas quæ nec levitate nec ulla nova ratione mutari potest, ergo post determinationem Deus non est indifferens.

Inst 5to. Deus a potentia Creandi mundum transivit ad determinationem ergo fuit mutatus.

NA. Quod supponit Deum aliquando mansisse in potentia; Deus Concipitur tota aeternitate indifferens, ad mundum Creandum et tota aeternitate determinatione libera mundum Creat, nec est indifferens ante determinationem, prioritate temporis sed prioritate tantum rationis neque indifferens erat unquam suspensione aut deliberatione annexa, sed tantum indifferens potentia.

inst 6to. Determinatio divinae voluntatis est ipse Deus, ~~atqui~~ ergo si hæc determinatio est Contingens etiam Deus erit Contingens.

DA. Est ipse Deus determinans C. simpliciter N. Potest Deus mundum Creare, potest illum non Creare, ergo licet actus ille quo Deus mundum Creat sit ipse Deus scilicet Creans, potest tamen ille actus a Deo abesse et Deus qui Creans est potest esse non Creans, hinc et Contingentia illius actus sequitur tantum Deum esse Contingenter Creantem, quod ultro fatemur.

Obj. 2do. Deus tenetur mundum Creare, ergo non est liber.

PA. inest Deo infinita se Creaturis Communicandi propensio, ergo mundum Creare Debuit.

DA. Est illa propensio est amor simplicis Complacentiae C.

Est amor Creativus et efficax.

Duplici modo Deus amat res possibiles; 1mo amore simplicis Complacentiæ, est autem amor simplicis Complacentiæ ille, quo Deus se suasq perfectiones et quidquid bonum est amat, et sibi in hac felicissima Contemplatione Complacet, hoc amore Deus prosequitur res quatenus possibiles et bonæ sunt, quia totidem sunt termini quos Divina potentia et bonitas respiciunt et veluti immetiuntur imensos atque innumerabiles divinarum perfectionum gradus; hic amor in Deo Necessarius quidem est sed non efficax; non rei productivus; 2do amore efficaci quo res possibiles quas intellectus omnes comprehendit et quibus Contemplandis et amandis eterno actu sibi Complacet, extra nihilum educit, atque existentia phisica phisicisq perfectionibus donat et dotat. hujus amoris erga res Creatas mensura et modus et effectus sunt res Creatæ earumq perfectiones, quæ juxta pulcherrimam Divi Augustini sententiam: tantum bonæ sunt quantum a Deo amantur, dum res possibiles tantum a Deo amantur sunt bonæ quantum, 3tius hic amor fluit e liberrimo Dei arbitrio quem Deus Creaturis non debet, sed pro ineffabili bonitate voluntate sua Concedit.

Inst 1mo. Deus debet sibi velle omne bonum, atqui Creaturæ sunt aliquod bonum, ergo Deus debet Creaturas producere.

D M. Omne bonum intrinsecum et se reddens beatiorem C. secus N.

Deus perfectissimus est ergo possidet omne bonum intrinsecum et perfectivum. Creaturæ autem Deo sunt extrinseca ergo nihil sunt perfectivum nihil quod ad Deum beandum desideretur.

Inst 2do. productio Creaturarum melior est quam earumdem non productio, ergo Deus debuit illas producere.

D A. Melior est Creaturis C. Deo Neg. Creaturis utique magis expedit productio quam nihilum, coram Deo autem Creatura et nihilum pari gradu incedunt.

Inst 3tio. Artifex bonus producit bona, ergo Deus optimus optima.

Res 1mo. Neg A. Sæpe evenit ut idem artifex opera edat pretiosiora et minus pretiosa perfectiora et minus perfecta.

Respo 2do N C. Necessitas et utilitas artificis ratio sunt cur quo melius potest modo sua opera perficiat nihil autem Deum in se beatissimum incitare potest ad operandum exterius

adde quod repugnet optimum in creatura, ergo Deus nihil extra se producere potest quod non possit produci perfectius.

inst 4to. Deus gloriam majorem necessario amat magis quam gloriam minorem; ergo sibi gloriosissimum producere debet.

DA. Amore complacentiæ C. amore efficaci N.

Mensura et motivum amoris complacentiæ est bonitas objectiva, sed hæc bonitas objectiva est effectus amoris efficacis qui cum liber sit potest gloriæ effectum majoris aut minoris producere.

inst 5to. Quo melius objectum voluntas intendit eo perfectius est, ergo cum voluntas Dei sit perfectissima objectum perfectissimum intendere debet.

NA. Equidem quo effectus videmus meliores eo causam judicamus meliorem, non autem eo tantum perfectior est causa effectus quidem non possunt esse perfectiores causa, sed non ideo semper perfectioni causæ proportionati sint necesse est. potest enim causa perfectissima effectus minus perfectos producere.

~~Objectio~~: Inst 6to. Qui dicunt mundum hunc optimum magis Consulunt nostro in Deo amori ergo illorum opinio sequenda est.

Ra. juxta hujus opinionis defensores mundus hic non foret opus voluntatis ipsius sed necessitatis opus ergo minus Consulunt nostro in Deo amori amari enim meretur ille qui dat quod non debet, qui dat ut debet alios potest affectus humillitatis admirationis in nobis excitare.

Inst 7mo. Deus non potest nisi via simplicissima procedere, ergo saltem ratione viarum hic mundus est perfectissimus.

Ra. Deus eque liber est in mediis eligendis in finibus proponendis, quam in opere Conficiendo. ad Creandum se terminavit quia voluit, ratio nulla nec intrinseca nec extrinseca ad hunc actum illum Compulit, inter innumeros qui possibiles sunt, mundos hunc selegit quia voluit, nec hujus mundi perfectio illum ad hanc electionem determinavit, quia vel spectatur ut possibilis et in hoc sensu objectum est mere Complacentiæ divinæ, vel spectatur ut productus et in hoc sensu effectus est divinæ voluntatis, ergo nullo sensu ejus perfectio Deum ad electionem Deum determinare potuit. verum quidem est Deum nihil absq fine intento, aut frustra operari nec ad finem obtinendum media adhibet superflua, sed potest ad finem obtinendum unum medium adhibere, potest quoq plura adhibere, fines scilicet subalternos intendento, ergo. si quis proponat

76 Viennam abire non necessario via illuc abibit simplicissima, potest enim ut Viennam perveniat proponere sibi Civitates visere intermedias, et ~~abire~~ pergere Basileam, Enipontum, Tridentum Patavium, Venetias, tandemque attinget itineris scopum Viennam, eodem modo potest Deus ~~effectum~~ finem intendere, et tria aut plura media subalterna adhibere ut finem illum principalem attingat, non igitur necesse est, ut via tendat simplicissima. Nullum quidem medium superfluum et inutile adhibebit, sed quolibet medio finem subalternum intendet, alias utique ageret insipienter, quod in Deum cadere non potest.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

79

78 + Carr 2 Bl. 22 x 17,5 cm.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

gefördert durch

Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

79

78+c… 22x17,5 cm.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

gefördert durch Baden-Württemberg